

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

*- педагогіка - психологія - мовознавство -
- методика викладання - філософія -
- історія - соціологія - політологія -*

Серія: Соціально-гуманітарні науки
Випуск № 4 • 2015 р.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
VINNYTSIA NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
UKRAINIAN AND FOREIGN LANGUAGES DEPARTMENT

SCIENTIFIC NOTES

*- pedagogics - psychology - linguistics -
- teaching methodology - philosophy -
- history - sociology - politology -*

Series: Socially-humanitarian sciences

Issue № 4 • 2015

Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. –Серія: Соціально-гуманітарні науки / Гол. ред. Калетнік Г.М. – Вінниця: ВНАУ, 2015. – Вип. 4. – 145 с.

Редакційна колегія / Editorial Board

- Калетнік Г.М.** – доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) НААН України, президент ВНАУ (головний редактор) **Kaletnik H.M.** – Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine, President of VNAU (chief editor)
- Джеджула О.М.** – доктор педагогічних наук, професор, ВНАУ (заступник головного редактора) **Dzhedzhula O.M.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, VNAU (assistant chief editor)
- Тимкова В.А.** – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов ВНАУ (заступник головного редактора) **Tymkova V.A.** – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, Head of Ukrainian and Foreign Languages Department, VNAU (assistant chief editor)
- Кравець Р.А.** – кандидат педагогічних наук, ВНАУ (відповідальний секретар) **Kravets R.A.** – Candidate of Pedagogic Sciences, VNAU (executive editor)

Члени редакційної колегії / Editorial Staff Members

- Романишина Л.М.** – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Хмельницький національний університет **Romanyshyna L.M.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Honoured Educator of Ukraine, Khmelnytskyi National University
- Левчук К.І.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та філософії, ВНАУ **Levchuk K.I.** – Doctor of Historic Sciences, professor, Head of the Department of the Ukrainian History and Philosophy, VNAU
- Легун Ю.В.** – доктор історичних наук, професор, ВНАУ **Lehun Yu.V.** – Doctor of Historic Sciences, professor, VNAU
- Капранов О.П.** – доктор філософії, доцент кафедри англійської мови Стокгольмського університету, Швеція **Alexander Kapranov** – Doctor of Philosophy, assistant professor of the Department of the English Language, Stockholms Universitet, Sweden
- Курлянд З.Н.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, Державний заклад „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського“ **Kurliand Z.N.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Head of the Department of Pedagogy, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynskiy”
- Мельничук І.М.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін, ДВНЗ „Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України“ **Melnychuk I.M.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Head of the Department of Philosophy and Social Subjects, SHEI “Ternopil State Medical University named after I.Ya. Horbachevskiy of MHP of Ukraine”
- Петрук Н.К.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, ХНУ **Petruk N.K.** – Doctor of Philosophy, professor, Head of the Department of Social Work and Social Pedagogy, HNU
- Тимошук Н.М.** – кандидат філологічних наук, доцент, ВНАУ **Tymoshchuk N.M.** – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, VNAU
- Степанова І.С.** – кандидат філологічних наук, доцент, ВНТУ **Stepanova I.S.** – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, VNTU
- Матієнко О.С.** – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ **Matienko O.S.** – Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor, VNAU
- Довгань Л.І.** – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ **Dovhan L.I.** – Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor, VNAU

ЗМІСТ

Вострякова В.І.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ.....6

Гарник А.А.

РОЛЬ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ЗБАГАЧЕННІ
СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....15

Дакалюк О.О.

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У НЕМОВНИХ ВУЗАХ.....23

Джеджула О.М.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ У ВНЗ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ.....28

Кравець Р.А.

ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ
У ПОЛКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ
ГАЛУЗІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 38

Кукель Г. С., Коломієць Т. В., Паламаренко Я.В.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ АПК.....50

Лебедєва Н.А.

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У
ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....58

Манжос Е.О., Матієнко О.С.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ.....66

Медведєва С.О., Зубенко О.В.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПРОДУКТИВНОГО ЧИТАННЯ
ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ У НЕМОВНИХ ВНЗ.....72

<i>Миколюк О.П.</i> ТВОРЧА КОНСТРУКТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ ІНЖЕНЕРІВ-АГРАРІЇВ.....	79
<i>Самойленкова В.П.</i> СЕМЕЙНЫЕ ОТНОШЕНИЯ – СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ.....	85
<i>Степанова І.С.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛІНГВОДИДАКТИЦІ ТА ЛІНГВІСТИЦІ.....	89
<i>Тимкова В.А.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ РИТОРИКИ У ФОРМУВАННІ ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ	99
<i>Тимошук Н.М.</i> ТЕМАРІЙ ГОЛОДУ В ЕПІЦІ 80-90-Х РР.: АСПЕКТИ МОВОСТИЛЮ АНАТОЛІЯ ДІМАРОВА.....	109
<i>Хомяковська Т.О.</i> ТЕХНОЛОГІЯ «CASE-STUDY» ЯК МЕТОД КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	117
АНОТАЦІЇ.....	125
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	140
ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ.....	142
ПРАВИЛА ПОДАННЯ МАТЕРІАЛІВ ДО ДРУКУ.....	144

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У НЕМОВНИХ ВУЗАХ

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної у немовному вузі є оволодіння лексичною компетенцією, оскільки вона є складовою комунікативної компетенції студентів.

Сучасний етап характеризується значним обсягом досліджень в сфері когнітивістики, що дозволяє підвищити ефективність навчання лексичним засобам іноземних мов з урахуванням як міжмовної, так і міжкультурної взаємодії. Перед викладачами німецької мови як другої іноземної постає завдання виявити та пояснити закономірності в характері усвідомлення стереотипних ситуацій в різних мовах, що забезпечить формування у студентів не лише лексичної компетенції, але й особливого аспекту професійної компетенції [5, с.98].

Формування лексичної компетенції в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської у немовному вузі набуває особливої актуальності, й на нашу думку, потребує подальшого дослідження й розробки.

Метою даної статті є виявлення шляхів формування лексичної компетенції в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської у немовному вузі.

Аналіз досліджень і публікацій, присвячених даній проблемі. Необхідно зазначити, що різними аспектами формування лексичної компетенції в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської у немовному вузі займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед них можна назвати А. О. Анісімову, І. Л. Бім, Н. В. Баришнікова, Л.М. Володіну, Н. Д. Гальскову, І.В. Дубко, Н.М. Жилко, Б.А. Лапідуса, А.В. Окопну, М.В.

Плеханову, М. І. Реутова, А.А. Фокіну, Н. М. Чичеріну, А. В. Щепілову, Л.Н. Ястребову, Doughty С.Ј., В. Hufeisen та ін. Однак, на нашу думку, ще ціла низка питань щодо удосконалення процесу формування лексичної компетенції в процесі вивчення німецької мови як другої ІМ після англійської у немовному вузі потребує свого вирішення.

Виклад основного матеріалу. Під лексичною компетенцією розуміють лексичні знання, а також здатність використовувати мовний словниковий запас у мовленні: усному та писемному. Формування даної компетенції починається з накопичення емпіричних знань – спостережень за функціонуванням лексичних одиниць у різних комунікативних контекстах. На цьому етапі студенти отримують нову лексику, уявлення про звукові і графічні образи даної лексичної одиниці, встановлюючи зв'язки між іншомовним словом і його значенням. Другий рівень розвитку лексичної компетенції передбачає формування навичок вживання досліджуваних лексичних одиниць. Студенти досягають їх «комунікативні можливості». Третій рівень розвитку лексичної компетенції пов'язаний з набуттям теоретичних знань про лексичну систему мови, що вивчається, тобто відбувається збагачення лінгвістичного досвіду студентів і розвивається їх філологічний кругозір. Заключний четвертий рівень розвитку лексичної компетенції пов'язаний з розвитком умінь вживання лексичних одиниць для вирішення комунікативних завдань (мова).

Досвід вивчення першої іноземної мови сприяє розвитку рецептивних і продуктивних умінь під час опанування другої іноземної мови, і не лише у плані перенесення значення слів (напр. англ. hand – нім. Hand), що також значно полегшує семантизацію лексичного матеріалу. Велике значення має те, що можна провести паралелі між першою іноземною мовою та наступними або, навпаки, простежити відмінності, які слугуватимуть контрастом для кращого унаочнення.

Лексична будова німецької мови є подібною до англійської. Тому при опрацюванні нових лексичних одиниць, студенти можуть перекласти їх, застосовуючи свої знання першої іноземної мови. Deutsch/English: der Onkel / uncle, das Feld / field, das Gras / grass, der Wind / wind, das Haus / house, der Kaffee / coffee, der Freund / friend, die Flamme / flame, die Figure / figure, der Ball / ball, hallo / hello, alt / old, jung / young, lernen / to learn, bringen / to bring, bilden / to build.

У німецькій та англійській мовах є також і лексичні одиниці, що мають

аналогічні способи утворення. Deutsch / English: Vergissmeinnicht / forget-me-not, neunzehn / nineteen, Montag / Monday, Freitag / Friday. При постійному використанні знань першої іноземної мови студенти розуміють, що у них вже є великий потенційний запас знань і умінь в німецькій мові. Що стосується комунікативних цілей навчання, то вони виступають, як і при навчанні ІМ1, в якості системоутворюючих. Мова йде про створення базового курсу навчання німецької мови як ІМ2, який міг би забезпечити оволодіння як мінімум елементарною комунікативною компетенцією ІМ2[1, с. 298].

Для того, щоб навчити студента правильно конструювати мовну ситуацію, необхідно мати уявлення про структуру значення лексичної одиниці. Відомо, що семантична структура мовної одиниці є дворівневою.

Концептуальна основа семантики одиниці становить внутрішній, глибинний рівень структури. Даний рівень визначається як когнітивна модель – максимально узагальнене, схематизоване уявлення про концептуальну основу значення, що виокремлює в значенні найбільш важливі, вузлові моменти.

Розпочинаючи роботу над певним лексичним матеріалом слід враховувати його призначення – поповнення активного чи пасивного запасу, а також його категорію – повнозначні чи структурно-службові слова. Відповідно до цього визначається і послідовність його засвоєння [2, с.90].

Необхідно зазначити, що завданням викладача іноземної мови є створення умов для перенесення вже сформованих знань та умінь передусім змістовного, когнітивного та діяльнісного компонентів міжкультурної комунікативної компетенції у сферу вивчення другої іноземної мови. При цьому у студента, що володіє першою іноземною мовою, вже сформована деякою мірою лінгво когнітивна свідомість. При вивченні другої ІМ на базі першої ІМ дана свідомість буде розширена внаслідок позитивного переносу лінгвокогнітивних знань та умінь з сфери першої мови в сферу другої.

Цілеспрямоване засвоєння лексичного запасу слів включає такі етапи:

- 1) хорове повторення слів та словосполучень за вчителем;
- 2) запис необхідних для засвоєння словосполучень у словники;
- 3) хорове читання нових словосполучень із подальшим поясненням їх значень;
- 4) домашнє завдання: користуючись словником, перекласти слова та словосполучення, виписати їх з транскрипцією і перекладом у словнички та

Запам'ятати значення;

5) письмові вправи на закріплення слів та словосполучень;

6) контроль – фронтальний або в парах;

7) включення лексики у процес читання.

До навчання нових лексичних одиниць історично склалося чотири підходи: інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний, інтенсивний. В інтуїтивному підході семантизація здійснюється шляхом встановлення безпосереднього зв'язку слово - значення без опори на рідну мову (РМ); автоматизація – шляхом багаторазового відтворення, імітації умов оволодіння РМ; активізація ЛО здійснюється в умовах, наближених до природного спілкування. Свідомо-зіставний підхід передбачає розкриття значення та форми, а не особливостей застосування ЛО; автоматизація здійснюється шляхом зіставлення з РМ, перекладу, некомунікативних вправ, відповідей на запитання; самостійність висловлювання з використанням ЛО обмежується навчальним завданням. Функціональний підхід пропонує розкриття функції та значення через контекст, створення мотивації до використання ЛО; автоматизація відбувається шляхом самостійного вибору та комбінування ЛО у процесі оформлення думки; засвоєння форми, значення і функції відбувається взаємопов'язано. Для цього підходу характерне використання умовно-комунікативних вправ. Застосування нових ЛО відбувається під час виконання комунікативних вправ. В інтенсивному підході відбувається багаторазове пред'явлення великого обсягу ЛО у полілозі; використовується перекладна і безперекладна семантизація; відтворення ЛО відбувається у контексті, імітація – з використанням паралінгвістичних засобів, автоматизація – в умовах керованого спілкування[4, с. 19].

Висновки. Здійснений нами аналіз наукової та методичної літератури з формування лексичної компетенції в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської у немовному вузі дозволив визначити актуальність досліджуваної проблеми, а також виявити закономірності в характері усвідомлення стереотипних ситуацій у різних мовах. Було розглянуто чотири підходи до формування лексичної компетенції в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної: інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний, інтенсивний, а також визначено рівні розвитку іншомовної лексичної компетенції.

Література:

1. Володина Л.М. Обучение немецкому языку как второму иностранному в институте полимеров КНИТУ / Л.М. Володина // Вестник казанского технологического университета. – 2013. – Вып. № 11, т. 16. – С. 297–300.
2. Жилко Н.М. Організація лексичного матеріалу на етапі його первинного засвоєння у процесі навчання читання: У кн.: Методика викладання іноземної мови. / Н.М. Жилко // Вип. II. – К. : Рад. шк., 1992. – С. 89–93.
3. Окопна Я.В. Элементы самостоятельной работы в модели профессионально ориентированного обучения диалогического общения будущих специалистов сферы обслуживания (немецкая мова після англійської) / Я.В. Окопна // Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі: зб. наук. праць. – Донецьк, 2010. – Вип. 12. – С. 164–169.
4. Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції / С.В. Смоліна // Іноземні мови. – 2010. № 4. – С. 17–23.
5. Фокина А.А. Обучение лексическим средствам второго иностранного языка на базе первого / А.А. Фокина // Вестник Московского государственного лингвистического университета. – 2013. – №3. – С. 93–101.
6. Щепилова А. В. Коммуникативно-когнитивный подход к обучению французскому как второму иностранному / А.В. Щепилова – М.: ГОМЦ "Школьная книга", 2003. – 488 с.
7. Ястребова Л.Н. Взаимосвязанное обучение аспектным сторонам речи студентов, изучающих английский язык как второй иностранный (при первой специальности немецкий язык) / Л.Н. Ястребова // Вестник Томского государственного педагогического университета – 2007. – № 4. – С.117–120.
8. DeutschalszweiteFremdsprache / [ElektronischeRessource] // <http://www.goethe.de/lhr/jug/vur/de11373193.htm/>
9. Doughty C.J. The Handbook of Second Language Acquisition / C.J. Doughty, H.M. Long // Blackwell Publishing Ltd, 2013. – 888 p.